

_____ hokimligi
maktabgacha va maktab ta'limi
boshqarmasi

_____ maktabgacha va
maktab ta'limi bo'limi tasarrufidagi
___-umumiy o'rta ta'lim maktabi
texnologiya fani o'qutuvchisi

_____ning
20__-20__-o'quv yiliga 9-sinf
qiz bolalar uchun I yarim yillik

DARS

ISHLANMALAR

“TASDIQLAYMAN”

O‘IBDO‘ _____

**20__-20__-o‘quv yili uchun tuzilgan 9-sinf texnologiya fanidan qiz bolalar uchun
I yarim yillik taqvimiy mavzu rejasi**

№	Mavzu nomi	Soat	Sana	Izoh
1.	Xalq hunarmandlari tomonidan eksport va ichki bozor uchun ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar	1		
2.	Hunarmandchilikda foydalaniladigan nodir materiallar va asbob-uskunalar.	1		
3.	Hunarmandchilik mahsulotlarining tashqi ko‘rinishi, shakli uzviyligi va yaxlitligining ta‘minlanishiga ko‘ra baholash	1		
4.	Ayollar shimini bichish va tikish texnologiyasi	1		
5.	Amaliy mashg‘ulot: Ayollar shimining asos chizmasini chizish va modellashtirish. Shimini bichish	1		
6.	Amaliy mashg‘ulot: Shimini tikish.	1		
7.	Amaliy mashg‘ulot: Burmali yostiqchaga ketadigan gazlamani aniqlash, chizmasini chizish va tikish texnologiyasi	1		
8.	1-nazorat ishi .	1		
9.	Amaliy mashg‘ulot: Burmali yostiqchaga ketadigan gazlamani aniqlash, chizmasini chizish va tikish texnologiyasi	1		
10.	Amaliy mashg‘ulot: Burmali yostiqcha tikish texnologiyasi	1		
11.	Texnika va uning zamonaviy ishlab chiqarishdagi roli	1		
12.	Ishlab chiqarishda fan-texnika taraqqiyotini jadallashtirish omillari va istiqboli. Yangi materiallar va zamonaviy texnologiyalar.	1		
13.	Kir yuvish mashinasi. Kir yuvish mashinasining turlari, tuzilishi, ishlash prinsipi, foydalanishda xavfsizlik texnikasi qoidalari.	1		
14.	To‘qishning murakkab usullari.	1		
15.	2-nazorat ishi .	1		
16.	To‘qilgan naqsh va gullardan panno tayyorlash.	1		
17.	Xalq hunarmandlari tomonidan eksport va ichki bozor uchun ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar	1		
18.	Hunarmandchilikda foydalaniladigan nodir materiallar va asbob-uskunalar.	1		

Sana:				
Sinf:				

Mavzu: Xalq hunarmandlari tomonidan eksport va ichki bozor uchun ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar

Darsning maqsadi:

Ta'limiy maqsad: bugungi kunda ta'limda amalga oshirilayotgan tub islohotlar kelajagimiz bo'lgan yoshlarning Vatanimiz ravnaqi yo'lida har tomonlama yetuk shaxs sifatida shakllantirish va bozor munosabatlarida raqobatbardosh kadr bo'lib yetkazish. Fan-texnika shiddat bilan rivojlanib, har bir sohaga xorijiy tajribalar, yangiliklar kirib kelayotgan hozirgi davrda mamlakatimizda ro'y berayotgan o'zgarishlar haqida tushuncha berish.

Tarbiyaviy maqsad: texnologiya fanidan o'zlashtirgan mavzularini amalda qo'llay olishga, egallagan bilimlarini hayotga tatbiq etishga o'rgatish. Milliy, jahon taomlarini pishirishni, kiyim hamda buyumlar bichish-tikishni, to'qishning oddiy va murakkab usullarini o'rganib, amaliy ko'nikmalarini shakllantirish. Texnologiya fanidan o'zlashtirgan amaliy bilim va ko'nikmalarini kundalik hayotida qo'llay olishga va o'z kasbini mohir ustasi bo'lib yetishishiga ko'maklashish.

Rivojlantiruvchi maqsad: hunarmandchilik mahsulotlarini tayyorlash texnologiyasi, ishlab chiqarish va ro'zg'orshunoslik asoslari, elektronika asoslari, kasb tanlashga yo'llash, ijodiy loyiha tayyorlash bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarni rivojlantirish, ish namunalari hamda hunarmandchilik mahsulotlarini tayyorlashning texnologik xaritalaridan foydalanishga o'rgatish.

FK-fanga oid kompetensiyalar

1.FK1-Buyum va mahsulot turlarini, ularni tayyorlash va ishlov berish usullarini bilish, texnologik loyihalash hamda amalga oshirish kompetensiyasi.

2.FK2-Psixomotor, funksional hamda amaliy faoliyat turlarini bajarishdagi operatsion kompetensiyasi.

3.FK3-To'g'ri va ongli kasb tanlash, ijtimoiy munosabatlarga kirisha olish kompetensiyasi.

Dars turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi, amaliy, nazariy, aralash, noan'aviy, ananaviy.

Dars uslubi: tushuntirish, suxbat, tezkor savol – javob, amaliy mustaqil ishlar bajarish, munozara, muammoli topshiriq, ko'rgazmali va boshqalar.

Dars metodi: guruhlarda ishlash, “kim epchil-u, kim chaqqon”, “ko'rsam tezroq o'rganaman”, “muammo va yechim” shu kabi metodlar.

Dars jihozi: mavzuga oid rasm, ko'rgazmalar va tarqatma materiallar, o'quv qurollari, elektron materiallar.

№	Bo'limlar	Vaqt
1	Tashkiliy qism	3 daqiqa
2	O'tgan mavzuni mustahkamlash	5 daqiqa
3	Yangi mavzu bayoni	15 daqiqa
4	Yangi mavzuni mustahkamlash	10 daqiqa
5	O'quvchilarni rag'batlantirish. Darsni yakunlash.	10 daqiqa
6	Uyga vazifa	2 daqiqa
Jami		45 daqiqa

I. Tashkiliy qism: salomlashish yo‘qlama qilish, o‘quvchilarni darsga tayyorgarliklarini tekshirish, dars uchun yetarli miqdorda zarur ashyolarni hozirlash.

II. O‘tilgan mavzuni mustahkamlash. o‘tilgan mavzu yuzasidan suhbat, savol-javob o‘tkaziladi. Uy vazifasini bajarilishini tahlili o‘tkazilib no‘to‘g‘ri bajarilgan topshiriqlar yuzasidan ko‘rsatma beriladi.

III. Darsning borishi:

Yurtimizda hunarmandchilik qadimdan taraqqiy topgan bo‘lib, turli bejirim buyumlar yaratish, kundalik hayotda asqatadigan jihozlar tayyorlash, shu orqali o‘z mehnati bilan odamlarga naf keltirish qadriyat darajasiga ko‘tarilgan. O‘zbek xalqining ko‘p asrlik tarixida xalq hunarmandchiligi san‘ati turlari boy va rang-barang madaniy merosimizning eng ajoyib va ommaviy qismini tashkil etadi. Zaminimiz qatlamlarini qazish ishlari natijasida topilgan yodgorliklarning guvohlik berishicha, insonning buyumga badiiy ishlov berishi asosida buyum yaratish faoliyati tosh asridayoq boshlangan bo‘lib, asrlar osha hozirgacha uzluksiz davom etib kelmoqda. Madaniy merosimiz hisoblanmish noyob zebziynatlar, har xil ro‘zg‘or anjomlari, ip va ipakdan tikilgan matolar, loy va ganchdan yasalgan sopol hamda chinni idishlar, kulolchilik san‘atiga mansub bo‘lgan buyumlar barchasi xalqimizning moddiy va madaniy merosi bo‘lib kelmoqda. Hunarmandchilik tobora takomillashib borib, turli ixtisosliklarga ajralib ketgan. Masalan, kulolchilik, duradgorlik, temirchilik, miskarlik, binokorlik, tosh-taroshlik, o‘ymakorlik, kashtado‘zlik, ko‘nchilik, zargarlik, zardo‘zlik va hokazo. Tasviriy san‘atga falsafiy yondashish natijasida shartlilik, uslublashtirish, ramziylikka asoslangan badiiy bezak asarlari yaratish taraqqiy etgan. Jumladan, hozirda jahonga mashhur me‘morchilik yodgorliklarimizda qo‘llanilgan ganchkorlik, koshinkorlik, naqqoshlik, xattotlik, tosh-taroshlikning bir-biri bilan ajoyib darajada uyg‘unlashgani buning yaqqol isbotidir. Bugungi kunda O‘zbekistonda hunarmandlar tomonidan ishlab chiqarilayotgan buyumlar va mahsulotlar (ishlar, xizmatlar) y o‘nalishlari 34 taga yetdi. Hozirda ular ichki va tashqi bozor uchun mahsulotlar ishlab chiqarishmoqda. Bu mahsulotlar o‘zining sifati, badiiy jihatdan yuksakligi, tabiiyligi va milliy o‘zligimiz, tarixiy an‘analarimizni o‘zida uyg‘unlashtirgani bilan ham ahamiyatlidir. Hunarmandchilik mahsulotlarini chetga eksport qilish va hunarmandlar faoliyatini yanada rivojlantirish maqsadida 2018-yilda dunyoning 20 dan ortiq davlati (Germaniya, Shveysariya, Rossiya, Italiya, Angliya, Koreya, Malayziya, Ozarbayjon, Latviya, Finlandiya, Hindiston, Fransiya, Gretsiya, Turkmaniston, Eron, AQSH, Ukraina, Turkiya, Xitoy, Ispaniya)da 113 ta ko‘rgazma va yarmarka o‘tkazildi. Marg‘ilonlik hunarmandlarimiz eng qadimgi matolarimizdan banoras va adraslarni unutilib ketgan «kudin» usulida ishlab chiqarishni yo‘lga qo‘ydilar. Buyuk Sohibqiron Amir Temur davrida sipohlarning tagiga to‘shalgan gilam farg‘onalik hunarmandlar tomonidan qayta to‘qila boshlandi. Bundan 100 yil ilgari ipakdan to‘qilgan «G‘ajari bo‘g‘jama» Boysun hunarmandlari tomonidan qayta tiklandi. Shaharlar rivoji buyurtma bilan hunarmandchilik mahsulotlari tayyorlash va bozorga hunarmandchilik mahsulotlari ishlab chiqarishning jadal o‘sishi bilan uzviy bog‘liq. Natijada hunarmandchilik mahsulotlari tovarga aylandi, tovar ayirboshlash uchun ishlab chiqarildi. Davr taqozosi bilan hunarmandchilikning yangi-yangi turlari vujudga keldi. Hunarmandlar ham turli mahsulotlar tayyorlash bo‘yicha ixtisoslasha bordilar. Shaharlardagi mahallalar hunarmandlarning kasb-koriga qarab shakllangan (masalan, XX asrning boshlarida Toshkentda ko‘nchilar, kulollar, egarchilar, beshikchilar, o‘qchilar, kosiblar mahallalari bo‘lgan). XX asrning boshlarida mashinalashtirilgan ishlab chiqarish keng y o‘lga qo‘yilishi bilan 43 nomdagi hunarmandchilik mahsulotlarining turi, tarkibi va ishlab chiqarish hajmi keskin kamaydi. XX asr oxiri va XXI asr boshlariga kelib yirik sanoatlashgan ishlab chiqarish qaror topgan bo‘lsa-da, hunarmandchilikning mavqeyi

saqlanib qoldi. Mini texnologiyalarning paydo bo'lishi hunarmandchilikda tovarlarni yakka tartibda va sifatli ishlab chiqarish imkonini berdi. Bunga milliy ust-boshlar, cholg'u asboblari, mayda asbobuskunalar, turli yodgorlik buyumlari ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatishni kiritish mumkin. Hozirgi hunarmandchilik kichik biznes tarkibidagi yakka mehnat faoliyati va oilaviy korxonalaridan iborat. Rivojlangan mamlakatlarda yakka buyurtmalar va qimmatbaho badiiy buyumlar tayyorlaydigan hunarmandchilik sohalarigina (tikuvchilik, etikdo'zlik, gilamchilik, zargarlik, o'ymakorlik va boshqalar) saqlanib qoldi. Hozirgi kunda hunarmandlar eksport va ichki bozor uchun quyidagi mahsulotlar ishlab chiqaryaptilar:

- **zardo'zlik buyumlari:** to'n, chopon, nimcha, kavush, etik, belbog', choynakyopqich, xalta, do'ppi, lozim, tasma, choyshab, dorpech, kirpech, zardevor, peshanaband, beshik yoping'ichlari, parda, joynamoz, suratli tikilgan rasmlar, yostiqlar, o'tov uchun ishlatiladigan boylang'ich bezakli buyumlar;

- **kashtachilik buyumlari:** so'zana, palak, bolinpo'sh, tokchapo'sh, choyshab, peshko'rpa, ro'mol, qiyiqcha, beshik va belanchak yoping'ichlari, dasturxon, sochiq, ko'ylak, lozim, parda, zardevor, choyxalta, ayollar choponi, nimcha, do'ppi, to'shak jildi, ko'rpa, joynamoz, popochilik mahsulotlari;

- **chokli buyumlar:** jiyak, qo'lda tikilgan oyoq kiyimlar va o'tov uchun maxsus tikilgan belbog'lar, milliy uslubda tikilgan ko'ylaklarning bezaklari;

- **milliy chopon va do'ppilar:** to'n, chopon, yaktak, nimcha, bolato'n, to'y to'nolari, do'ppi, xorazm va qoraqalpoq milliy telpaklari, qo'lda matodan tikilgan bosh kiyimlar, liboslar va boshqalar;

- **gul bosilgan gazlamalardan tayyorlangan buyumlar:** dasturxon, qo'l sochiq, sochiq, ayollar ko'ylagi, bolalar kiyimi, metrli gazlamalar, deraza pardalari, choyshab, palak, xaltacha, joynamoz va boshqalar. Bularning barchasi eksport va ichki bozor uchun ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar hisoblanib, eksport uchun ularning ichidan, asosan, eng saralari tanlab olinadi. Ayniqsa, kashtachilik buyumlari (so'zanalar), zardo'zlik, gilamdo'zlik va boshqa hunarmandchilik mahsulotlari chet elliklar tomonidan katta talab va qiziqish bilan xarid qilinadi hamda aynan ana shu mahsulotlar eksportga yuboriladi.

IV. Yangi mavzuni mustahkamlash:

1. Qaysi hunar turlariga qiziqasiz?
2. Eksport uchun ishlab chiqariladigan mahsulotlar qayerlarda sotilishi mumkin?
3. Hunarmandlar tomonidan ichki va tashqi bozor uchun ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarning qaysi biri davlatga ko'proq mablag' keltiradi, deb o'ylaysiz?
4. Hunar turlari va hunarmandchilik mahsulotlari haqida boshqotirma tuzing.

V. Baholash: o'quvchilarni yutuq va kamchiliklarini muxokama qilish, darsda faol qatnashgan o'quvchilar rag'batlantirish.

VI. Uyga vazifa: yangi mavzuni to'liq takrorlash va yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

O'IBDO': _____

(imzo)

(sana)

Sana:				
Sinf:				

Mavzu: Hunarmandchilikda foydalaniladigan nodir materiallar va asbob-uskunalar.

Darsning maqsadi:

Ta'limiy maqsad: bugungi kunda ta'limda amalga oshirilayotgan tub islohotlar kelajagimiz bo'lgan yoshlarning Vatanimiz ravnaqi yo'lida har tomonlama yetuk shaxs sifatida shakllantirish va bozor munosabatlarida raqobatbardosh kadr bo'lib yetkazish. Fan-texnika shiddat bilan rivojlanib, har bir sohaga xorijiy tajribalar, yangiliklar kirib kelayotgan hozirgi davrda mamlakatimizda ro'y berayotgan o'zgarishlar haqida tushuncha berish.

Tarbiyaviy maqsad: texnologiya fanidan o'zlashtirgan mavzularini amalda qo'llay olishga, egallagan bilimlarini hayotga tatbiq etishga o'rgatish. Milliy, jahon taomlarini pishirishni, kiyim hamda buyumlar bichish-tikishni, to'qishning oddiy va murakkab usullarini o'rganib, amaliy ko'nikmalarini shakllantirish. Texnologiya fanidan o'zlashtirgan amaliy bilim va ko'nikmalarini kundalik hayotida qo'llay olishga va o'z kasbini mohir ustasi bo'lib yetishishiga ko'maklashish.

Rivojlantiruvchi maqsad: hunarmandchilik mahsulotlarini tayyorlash texnologiyasi, ishlab chiqarish va ro'zg'orshunoslik asoslari, elektronika asoslari, kasb tanlashga yo'llash, ijodiy loyiha tayyorlash bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarni rivojlantirish, ish namunalari hamda hunarmandchilik mahsulotlarini tayyorlashning texnologik xaritalaridan foydalanishga o'rgatish.

FK-fanga oid kompetensiyalar

1.FK1-Buyum va mahsulot turlarini, ularni tayyorlash va ishlov berish usullarini bilish, texnologik loyihalash hamda amalga oshirish kompetensiyasi.

2.FK2-Psixomotor, funksional hamda amaliy faoliyat turlarini bajarishdagi operatsion kompetensiyasi.

3.FK3-To'g'ri va ongli kasb tanlash, ijtimoiy munosabatlarga kirisha olish kompetensiyasi.

Dars turi: yangi bilim beruvchi, bilimlarni mustahkamlovchi, amaliy, nazariy, aralash, noan'aviy, ananaviy.

Dars uslubi: tushuntirish, suxbat, tezkor savol – javob, amaliy mustaqil ishlar bajarish, munozara, muammoli topshiriq, ko'rgazmali va boshqalar.

Dars metodi: guruhlarda ishlash, “kim epchil-u, kim chaqqon”, “ko'rsam tezroq o'rganaman”, “muammo va yechim” shu kabi metodlar.

Dars jihozi: mavzuga oid rasm, ko'rgazmalar va tarqatma materiallar, o'quv qurollari, elektron materiallar.

№	Bo'limlar	Vaqt
1	Tashkiliy qism	3 daqiqa
2	O'tgan mavzuni mustahkamlash	5 daqiqa
3	Yangi mavzu bayoni	15 daqiqa
4	Yangi mavzuni mustahkamlash	10 daqiqa
5	O'quvchilarni rag'batlantirish. Darsni yakunlash.	10 daqiqa
6	Uyga vazifa	2 daqiqa
Jami		45 daqiqa

I.Tashkiliy qism: salomlashish yo'qlama qilish, o'quvchilarni darsga tayyorgarliklarini tekshirish, dars uchun yetarli miqdorda zarur ashyolarni hozirlash.

II. O'tilgan mavzuni mustahkamlash. o'tilgan mavzu yuzasidan suhbat, savol-javob o'tkaziladi. Uy vazifasini bajarilishini tahlili o'tkazilib no'to'g'ri bajarilgan topshiriqlar

yuzasidan ko'rsatma beriladi.

III. Darsning borishi:

Zardo'zlik. XIX-XX asr boshlarida zardo'zlikda chetdan keltirilgan turli xil fabrika materiallaridan tashqari, mahalliy jaydari gazlamalardan ham foydalanilgan. Erkaklar choponlari chetdan keltirilgan baxmal birishim, ya'ni eng a'lo navli barxitlardan tikiladi. *Baxmali farangi* deb atalgan rus barxitidan ham keng foydalanilgan. Bu gazlama G'arbiy Yevropadan Rossiya orqali keltirilgani uchun *baxmali zagranish* deb yuritilgan (ruscha *zagranichniy* so'zidan olingan). Barxitlar g'oyat rang-barang tusda bo'lishiga qaramasdan, kishilarga qizil, binafsha, yashil va ko'k rangdagilari ko'proq yoqqan. Qizil va binafsha rangdagi barxitlar ayollar va bolalar kiyimlari uchun qo'llaniladi. Sof ipak barxitdan tashqari, *baxmali musi* degan silliq, yarmi ipak barxit erkaklar choponidan boshqa barcha buyumlar uchun ishlatiladi. Yarim shoyi jaydari olacha gazlama deyarli barcha buyumlar tayyorlashda, ayniqsa, zardo'zlikda ishlatiladi. Undan asosan uy-ro'zg'or buyumlari - so'zana, yostiq jildi, joynamozlar jildi tikiladi.

XIX asrning ikkinchi yarmidan boshlab Buxoroga zar iplar faqat Moskvadan, keyinchalik Angliyadan, hozirda Yaponiyadan keltirilyapti. G'oyat momiq zar tolalar buxorolik zardo'zlar tilida kalyobatun nomi bilan mashhur bo'lib, u goh zar, goh kumush ip o'rnida qo'llanilgan. U yoki bu navni ajratish zaruriyati tug'ilib qolsa, zar ip *tillo kalyobatun*, kumush ip *kalyobatuni safed* (oq) deb ataladi.

Birishmi tillo chor tor - to'rt y o'lli zar ip va eng yaxshi sifatli ipak ip. Oq ipak ipdan kumushrang gullar tikiladi. XIX asrning 90-yillari boshida 40-raspoli pechak g'altak ip paydo bo'lgan bo'lib, zardo'zlikda keng ishlatiladi.

«Tilla» kalyobatun qilish uchun sim ipga tilla suvi yugurtirilgan. Kalyobatunning asosini tashkil etuvchi ipak ipning rangi turlicha bo'lgan. Kalyobatun va sim Buxoro zardo'zligining asosiy xomashyosi hisoblangan. Ayniqsa, kalyobatun XIX asrning boshidan shu paytgacha bo'lgan davrga oid barcha buyumlarda uchraydi. Zardo'zlikda oltin, kumush rangdagi ipak hamda sun'iy ipak va tolalardan foydalaniladi. Zardo'zlikda yana po'lakcha, olmos qubbalar, zarhal to'qalar va boshqalar ishlatiladi.

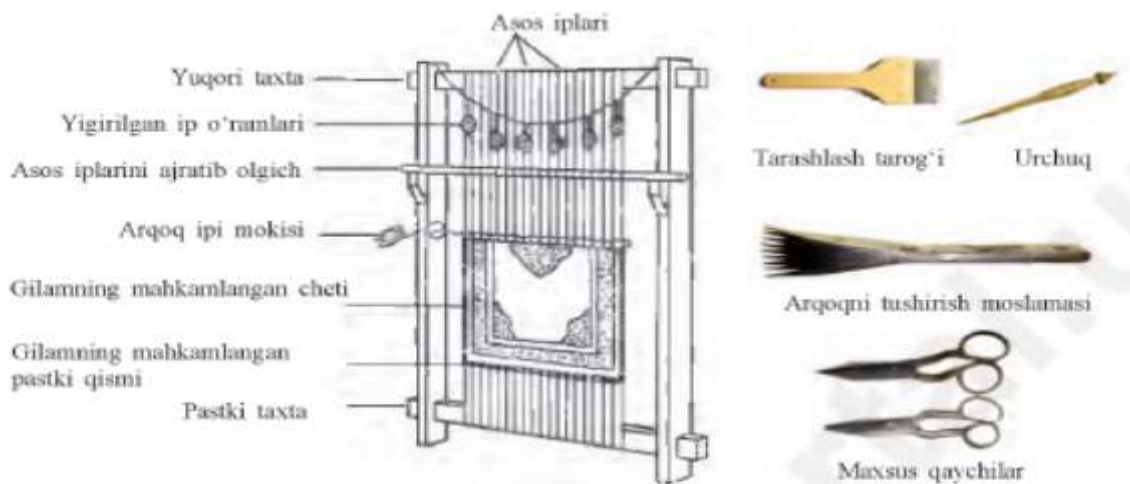
Po'lakcha - zardo'zlikda ishlatiladigan kichkina piston (pirpirak). U mayda oq, qizil, sariq va boshqa ranglarda bo'ladi. Buyumga bezash uchun qadaladigan, o'rtasidan teshikcha qilingan metall pistoncha.

Olmos qubbalar - turli nav oltindan zardo'zlarning o'zlari yasagan zargarlik taqinchoqlariga o'xshab ketuvchi bo'rtma naqshlar bo'lib, dur hamda qimmatbaho tabiiy va sun'iy toshlar, shishadan tayyorlangan munchoqlarda ishlatiladi.

Zarhal to'qalarni mahalliy zargarlar ishlatgan, ular, odatda, qora sir va feruza bilan bezatilgan, nafis gul naqshi tushirilgan bo'ladi. Zardo'zlikda ishlatiladigan jihozlar u qadar ko'p emas. Zardo'zlikda chamberak (korcho'p), patila, qaychilar, angishvona, igna kabi jihozlar ishlatilib, ular bilan quyi sinflarda batafsil tanishgansiz. Zardo'zlikda, shuningdek, naqsh kompozitsiyalarini chizish uchun chizg'ichlar, yumshoq va qattiq qora qalamlar, daftar, albom, o'chirg'ichlar, shaffof karton qog'ozlar kerak bo'ladi.

Gilamdo'zlik. Gilam to'qish san'ati ham xalq amaliy bezak san'atining keng tarqalgan turlaridan biri bo'lib, u ko'p asrlik tarixga ega. Uning tarixiy ahamiyatini dunyo xalqlari muzeylarida saqlanuvchi gilamdo'zlik yodgorliklari, turli kolleksiyalar, badiiy fondlar, shuningdek, tarixiy qo'lyozmalar ham tasdiqlab turadi. Barcha xalqlarda gilamdo'zlik san'ati qadim zamonlardan beri rivoj topganligini arxeologik topilmalardan ham bilish mumkin. XI-XII asrlarda O'rta Osiyoda, shu jumladan, O'zbekiston hududida gilam to'qish san'ati juda rivojlangan. XIV-XV asrlarda X-XIII asrlarda shakllangan naqsh uslubi yanada taraqqiy etdi. Buyumlar shakli va berk handasiy maydon, hoshiya, y o'l, turunjlariga

bo'ysundirilgan o'simlik va yozuvli naqsh umumiyliги ularga uzluksiz harakat, kuch, cheksizlik hissini baxsh etdi. XVIII asrdagi murakkab tarixiy sharoitlarda gilamdo'zlik amaliy san'atining rivojlanishi sekinlashdi, biroq u o'zining asosiy hayotiylik mazmunini va ip matolar ishlab chiqarish, ipakchilik, palos to'qish, zargarlik, kulolchilik, charm, tosh, yog'och, metallga badiiy ishlov berish kabi turlarini saqlab qoldi. Andijon, Samarqand, Buxoro, Marg'ilon, Xiva, Toshkent to'qimachilik markazlarida gulsiz va murakkab gulli ip, jun matolar, gilamlar tayyorlangan. XIX asrda gilam to'qishda o'simliklardan tayyorlangan bo'yoqlar ishlatilgan, keyin esa anilin bo'yoqlaridan foydalanila boshlangan. Keyinchalik pat gilamlar maxsus dastgohli korxonalarda to'qiladigan bo'ldi. Gilamlar naqsh bezaklari, to'qilish uslubi, bo'yalish texnikasi va sifat darajasiga qarab bir-biridan farq qiladi. Gilamlarning to'qima, tikma va bosma xillari mavjud. Gilamlar kalta patli (3-7 mm) va uzun patli (8-17 mm) qilib to'qiladi. Gilamlar to'qilgan joyi yoki to'qilgan korxonaning nomi bilan yuritiladi. Turkman gilamlari yovmut, tekin, beshir gilamlar deb yuritiladi va geometrik naqshli bo'ladi. Kavkaz gilamlarining mashhur shirvoni, ahti, darbandi turlari bo'lib, pushti, qizil, ko'k, sariq va boshqa ranglarda barg, gul, qush tasvirlari ishlanadi. Eron gilamlari esa gul, o'simlik, qush, hayvon tasvirlangan doirasimon shaklda ishlanadi. Xitoy gilamlari dunyoga mashhur bo'lib, patlarining naqshi har xil me'yorda qirqilib, relyef hosil qilingan, tasvir zamini esa qisqaroq patli qilib ishlanadi. Gilam maxsus gilam to'qish dastgohida to'qiladi. Gilamdo'zlikda ishlatiladigan jihozlarga tarashlash tarog'i, arqoqni tushirish moslamasi, ilgak, yog'och to'qmoq, urchuq, maxsus qaychilar kiradi (37-rasm).

IV. Yangi mavzuni mustahkamlash:

1. Zardo'zlikda buyumlar qanday gazlamalardan tayyorlanadi?
2. Zardo'zlikda qanday iplar ishlatiladi?
3. Buyumlarni bezashda qanday mahsulotlardan foydalaniladi?
4. Zardo'zlikda qanday jihozlar ishlatiladi?
5. O'zbekiston hududida gilamdo'zlik san'atining paydo bo'lish va rivojlanish bosqichlarini so'zlab bering.
6. Gilam to'qishda qanday jihozlardan foydalaniladi?

V. Baholash: o'quvchilarni yutuq va kamchilliklarini muxokama qilish, darsda faol qatnashgan o'quvchilar rag'batlantirish.

VI. Uyga vazifa: yangi mavzuni to'liq takrorlash va yangi mavzu yuzasidan bilimlarini mustahkamlab kelish.

O'IBDO': _____ (imzo) _____ (sana)

vab-saytimiz: Zokirjon.com

Zokirjon.com. vab-sayiti orqali o'zingiz uchun kerakli hujjatlarni yuklab olishingiz mumkin.

Zokirjon Admin bilan

90-530-68-66, 91-397-77-37 nomerga murojaat qilishingiz, shu nomerdagi telegram orqali bog'lanishingiz nza456 yoki nza445 izlab telegramdan yozishingiz so'raladi.

Telegramda murojaatingizga o'z vaqtida javob beriladi

37 listdan iborat texnologiya fanidan 9-sinf qiz bolalar uchun I yarim yillik konspektni to'loq holda olish uchun telegramdan yozing.

Telegram kanalimiz:

@Maktablar_uchun_hujjatlar

To'lov uchun: **UZCARD *880*9860230104973329*summa#**

Plastik egasi Nabiyev Zokirjon

DIQQAT!!!

Sizga bu **OMONAT** qilib beriladi.
To'liq holda olganingizdan so'ng:
Faqat o'zingiz uchun foydalaning.
Hech kimga bermang hattoki eng yaqin insoningizga ham.
Internet orqali vab-saytlarga joylamang.
Kanal va gruppalariga tarqatmang.

OMONATGA

HIYONAT QILMANG.

Bizni hizmatdan foydalanib qulay imkoniyatga ega bo'ling!
Bizda maktablar uchun quydagi hujjatlar mavjud.

- 1. 1-11-Sinflar uchun kelajak soati ish reja va konspektlari**
- 2. 1-11-Sinflar uchun barcha fanlardan to'garak hujjatlari**
- 3. Sinf rahbar hujjatlari**
- 4. Metodbirlashma hujjatlari**
- 5. Ustama hujjatlari**
- 6. 1-11-Sinflar uchun barcha fanlardan konspektlar va tezislar**
- 7. 1-11-Sinflar uchun Ish rejalar (Taqvim mavzu rejalar)**
- 8. Maktab ish hujjatlari**
- 9. Direktor ish hujjatlari**
- 10. MMIBDO' ish hujjatlari**
- 11.O'IBDO' ish hujjatlari**
- 12.Psixolog hujjatlari**
- 13.Xotin-qizlar qo'mitasi ish hujjatlari**
- 14.Kutubxona mudirasi ish hujjatlari**
- 15.Besh tashabbus hujjatlari**
- 16. Ommalashtirish uchun dars ishlanmalar va ochiq dars ishlanmalar, taqdimotlar, slaydlar**